

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisdednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Váradi Károly.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, FAZAKAS JÓZSEF, HEGEDŰS ISTVÁN.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakása bel-középutca 31. szám); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútca, 7. sz. a.) küldendők.

A női ügyről.*

(Befejezés.)

Különben az első nagy lépésre, hogy t. i. a nők is letehessék az érettségi vizsgálatot — az utat már egyengetik; s ennek természetes következménye lesz, hogy az egyetemeket is megnyitják majd nekik. Igaz: annak módjáról, hogyan készülhessenek e vizsgákra, még nincs szó, tehát ez egyelőre magánúton történhetnék csak; de ez is valami, sőt addig, míg az ország nem lesz oly helyzetben, hogy nógymnasiumokat állítson — elég. Mert az még semmi esetre sem volna ajállatos, hogy a közép-tanodai ifjúság korában lévő két nemet — együtt oktattassuk. Ezt előbb egy gyökeres reformnak kellene megelőznie a fiúk, de általán az ifjúság első oktatásában.

Hanem még egyszer visszatérve a legfelsőbb oktatásra: általános az a nézet, hogy szükség van nőorvosokra, s ez kétséget sem szenved; csak hogy az erre megkivántató szakismeretek elsajátítása céljából a kétnemű ifjúságnak e tudomány néhány ágait elkülönítve kellene hallgatni; a mi végre sem azt teszi még, hogy a nők számára egészen különálló s így külön költséggel járó orvosi klinikát kell berendezni. Kétséget sem szenved, hogy ez ügy eldöntése sem fog már évtizedekig vártni magára.

De ha a nők ily nagy fontosságú tudomány elsajátítására képeseknek ítéltetnek, sőt ítéltettek, mert mint fennebb említők, akárhány női orvos működik már gyakorlatilag — miért ne lennének az oktatás magasabb fokára is képesek?

Oda kellene tehát hatni, hogy a szokásos feltételek alatt ne tagadtassék meg tőlük se az a jótétemény, hogy a közép-tanodai tanárvizsgálatot letehessék s ez

által a polgári iskolákban és a tanítónőképzőknél alkalmazott vagy alkalmazandó tanítónőknek módjuk, legyen tanártársaik mellé emelkedni, ha már egy s ugyanazon kötelesség teljesítésére hivatvák. Így aztán a nemes ámbicióból kifejtett munkaversenyből többé nem jutna nekik se olyan igen-igen szerény rész.

A legfelsőbb oktatásból csak ennyinek gyakorlati érvényesítése lenne kívánatos számukra; minthogy ügyüket tisztán közművelődési és nemzetgazdasági kérdésnek tekintjük, s éppen ezért a politikai tért illetőleg nem is reflektálunk. Ez állások a már felsoroltakon kívül nagyobb küldelmeket nem idéznének elő, s mégis a tanítónői mellett újabb keresetforrásokat nyitnának meg számukra.

Nem így áll a dolog a többi keresetmódoknál, melyek közé tartoznak: a postánál, távirvánál és vasútnál már eddig is megkezdett s tovább is folytatandó alkalmazásuk, de nagyobb városokban egyelőre csak napi szolgálattal; továbbá a kereskedés minden ágának szabad üzése, s az ezekkel összekötött irodákban való alkalmazásuk; aztán az ipar és házi-ipar azon ágainak mivélése, melyek igen nagy testi erőt nem igényelnek; végre a művészetek, — ezek közé számítva a műkertészetet is.

Ezek mindegyikéhez csaknem kizárólagosan férfiak tartottak eddig jogot; az imént említettekhez is, az igaz! De az utóbbiak inkább teszik ki a nőt a nyilvánosságnak, a kényszerült közlekedésnek a legkülönbözőbb állású és miveltségű emberekkel. Ezekkel járnának még kiterjedt üzleti összeköttetések, utazgatás stb. A legnagyobb gondot s kellemetlenséget azonban az üzleti érdekek kellő szemmel tartása s megfigyelése okozná az üzlettárs ellenében. S ezek soha el nem nyésző gondok, de melyekkel a képzett, gyakorlati ész mindig meg fog küzdeni. Ily ész, ily gyakorlatot pedig nők is sajátíthatnának el az alatt, míg pályájukra képeznék magukat.

*) A cikk közlése hosszán tartván, szükségesnek láttam, a közelebb ez ügyben felmerült viták tekintetéből, a végét némileg módosítani.
A szerző.

Lássuk végre: mily módon lenne mindez életbe-
léptetendő; melyek az utak e tervek kivételére?

Más országok legnagyobb részt társadalmi úton
fejtették meg eddig ez ügyben megoldott kérdéseket;
s csak egy erős közvéleménynek megteremtése után
tudtak kormányaikra ügyük támogatása czéljából hatni.

Nálunk ez, az ország jelen állapotában, bármily
hatalmas közvélemény támogatása mellett sem volna
eszközölhető. Pedig a női keresetügy itt sem igen tűr
halasztást, mert égető a szükség arra, hogy a nőnem
egy részét a nyomor ellen biztosítsuk.

Azért e bajon is, mint oly sok másan és mint
más országokban is, nálunk is társadalmi úton kell se-
gíteni. Az ennek előmozdítását célzó törekvések első
feladata lenne:

1-ször. Munkaközvetítő irodákat nyitni.

2-ször. Több helyen s különösen falvakon gyermek-
kerteket állítani, melyek vezetésére földmivéseknek e
célra gyakorlatilag képzett leányait kellene alkalmazni.

3-ször. Női kézimunka-iskolákat állítani fel, me-
lyekben a házi-ipar cikkeinek készítése is taníttatnék.

4-szer. Az ország nagyobb városaiban postai, tá-
irdai, vasuti tanfolyamok berendezését kieszközölni, és
pedig évenként egy-egy tanfolyammal, mindig nyáron
és egy s ugyanazon időben.

5-ször. Az ország különböző részeiben, de csak
jelentékeny kereskedelmi pontokon, vagy 2—3 női ke-
reskedelmi, s több iparoskolát szervezni.

6-szor. Alkalmat szerezni arra, hogy kis leányok
— csak úgy, mint a fiúknál szokás — ipartanulókül
vétesse nek föl.

7-szer. Szintén alkalmat szerezni a műkertészet
megtanulására.

8-szor. Árvaházakat és szeretetházakat alapítani.

Mind e felsoroltak között alig találunk valami
olyat, a minél a nők hasznát vagy alkalmazhatóságát
a gyakorlati élet nem igazolta volna már is.

Gyermekkerteink vannak, csak hogy nem falun s
nem oly vezetőkkel, mint minőket ajánlottam. Női ipar-
iskolánk virágzik az ország fővárosában; távirdák, pos-
táknál, s Ausztriában a vasutaknál is alkalmaznak már
régóta nőket; árvaházat is teremtett rövid időn már
nehányat, főleg a magyar nők jótékony szelleme; a sze-
retetház szüksége sem kerülte ki a figyelmet, s már
kettővel segítének e hiányon.

Újabb teendő k: A nőimunka-közvetítő iroda,
melynek felállítása csak anyagi kérdés dolga, minthogy
egy ilyennek a szervezése semminemű törvényekbe nem
ütközik. Úgyanezt mondhatjuk a műkertésznők képzé-
séről is, mely dolog újra csak utánjárást igényel.

Egyedül a női kereskedelmi- és ipariskolák felál-
lítása, úgy mint ipartanítónők felvétele járna némi ne-
hézséggel, a mennyiben ezek mindennemű kereskedés
szabadalmát s az ipar szabad üzését tennék természet-
szerűen szükségessé a nők számára is. Ez utóbbit Ausz-

tria 1859-ben adta meg, a nélkül azonban, hogy a ki-
vitel módozatairól gondoskodott volna. A kereskedel-
met illetőleg már régen bevett szokás, hogy özvegyek
a férjeiktől reájok maradt bármily nagy és terjedelmes
üzletet maguk kezelik tovább; a nélkül, hogy ez ellen
valami hatóságnak eszébe jutott volna felszólalni. Igaz:
mint férje örököse vitte, — de ha a képessége meg-
van hozzá, nem e csak nem lesz akadály? Ugyan így
áll a dolog az iparra nézve is. S ha nő lesz a mester,
a nőtanuló (tanonc) ellen sem lehetne semmi kifogás.
Bécsben, Pesten s más nagyobb városokban, akárhány
üzletben alkalmaznak nőket; de nagy üzletet a saját
neve alatt nő még nem nyitott. Különbösen ügyes után-
járásnak bizonyosan sikerülni fog e dolognak is kedve-
ző eredményt eszközölni ki, s az által a nőnemnek egy
előnyös és természetével nem ellenkező kereseti tért
nyitni meg.

A legnagyobb ellenszenvet a posta, távirda s vas-
uti hivatalokkal szemben tapasztaltam. De más nézet
fog ezeket illetőleg is uralkodni, ha a nők egyelőre
csak korlátozott szolgálatra alkalmaztatnak.

A felsoroltak elegendő munkatért nyújtanának a
nőknek, elegendő keresetforrást nyitnának meg számuk-
ra. S ha mind ezek mellett kivívják a legfelsőbb ok-
tatás élvezetének jogát: oly annyira fog a nők helyzete s így
az általános testi, lelki nyomor enyhülni, hogy ten-
gődésüket e siralom völgyén valóban életnek fogjuk ne-
vezhetni.

A végső kérdés az, ki tegye mind ehhez a szük-
séges lépéseket; ki legyen kezdeményező? ki szerezze
meg az e célra elkerülhetetlen költségeket?

Fennebb említők: a társadalom, s ezek élén a
nők, kik eddig sem maradtak el más, mivel nemzet-
ségbeli testvéreinktől, minek élénk bizonyítéka az oly
tapintatosan vezetett s keletkezése (tehát 15 év óta) a
Veres Benitzky Hermin elnöklete, özv. gróf Teleky
Sándorné palotahölgy alelnöksége és mlts. Gönczy Pál-
né pénztárnoksága alatt álló virágzó, most már orszá-
gos nőképző-egylet iskolája, 4 elemi, 4 polgári s 2 fel-
sőbb osztályaival, melyek végzése után akárhány nő-
vendőke tett már valamelyik állami tanítóképzőben
sikeressé vizsgálatot. — Ott a nőipar-egylet hasonló célú
iskolája, melyben a szabázzatot, fehérnemű-varrást,
a compactorságot, a könyvkötést stb. tanítják; sőt egy
ez iskola által képesített nő könyvkötői üzletet is nyi-
tott. Ime: mindjárt egy példa arra, hogy csak akarni
kell s az iparosságban sem állja semmi az útát! Ott
a gazdasszonyok árvaháza Budapesten és sok más a
vidéken, melyek hivatvák, hogy derék jóra való mun-
kásnőket neveljenek védenceikből. És e sok közmű-
velődési s emberbaráti tényező mind nők vívmánya.

De a kormány is sokat tett már nálunk is a
női ügy érdekében. Állami tanítónőképzőket állított
fel, később megtoldta az egyiket 2 osztálylyal, mely a
polgári iskolákban való oktatásra képesíti növendékeit;

egy másikat egy nevelőnőket képező osztálylyal. Pozsonyban ipartanítónőképzt állított fel, s a budapesti rajz-tanárképző és zeneakadémia bármelyik osztályába hölgyek csak úgy vétetnek föl mint ifjak; az utóbbi időben pedig a pénzügyminiszterinm bizonyos alsóbb hivatalait is nőkkel töltik be. Fel kellene még a postát és távirát is említenem; de ezeknél a nők alkalmazása még nem megállapodott dolog.

Sokat tett tehát mind a társadalom, mind az állam; de mégis csak kezdete mindez annak, a mi még ezentúl teendő.

S hogyan jöhetne ez mielőbb létre?

Talán csak úgy, mint más országokban: egy e célra létesítendő országos egyesület által, mely zászlójára e szavakat írja jelmondatul: „A nőnem emelése, magasabb műveltség és közcélú munkára való képesítés által!”

Kozma Józsefné,
Gesztcsi Etelka.

KÜLFÖLD.

A népoktatás Angliában.

(Befejezés.)

Mint már említettük, 5—14 éves koráig minden gyermeknek iskolába kell járnia. Hogy e törvénynek érvényt szerezhessenek s rendeletét keresztülvihelessék, minden iskola-kerületbe néhány tuczat úgynevezett iskolaórt neveztek ki, mindenféle foglalkozású körbeli egyénekből, a kiknek rendes foglalkozásuk mellett — 100 font sterling évi fizetésért — az a kötelességök, hogy az utcákat bejárva, puhatolják ki házról-házra: látogatják-e kerületük gyermekei az iskolát? E puhatolódzások természetesen csak az alsóbb néposztály gyermekeit illetik.

Ha iskola-köteles gyermekeket találnak, a kik az utcákon kergetőznek, ezeket azonnal iskolába kell küldeniök, s egyszersmind kötelések az ilyenek szülőit meginteni és figyelmeztetni arra, hogy ügyeljenek jobban fel gyermekeik iskolába járására. — Ismételt esetben a hibás szüléket a városi előjáróságnak tartoznak feljelenteni, a mely aztán bizonyos pénzbírsággal bünteti az ilyeneket. Ha mindez nem használ, szabadságában áll az előjáróságnak az illető gyermeket a szülők költségén egy hónapra valamely javító intézetbe (Industrial School) kosztba és lakásba adni. — Ugy módon 1878-ig mintegy 4400 gyermek adaték javító-intézetbe; 4000-nél több gyermekkel pedig más módon jártak el.

Csak azt fogadják el valamely gyermek iskolába nem járása kielégítő mentségéül, ha a lakása 2 angol mért földnyi távolságra esik az iskolától.

A népiskolai tandij a körülmények szerint 1—6 pence, vagy körül-belől $3\frac{1}{2}$ —21 krt. teszen hetenként.

Az iskolai bizottság a foglalkozási osztályok szerint határozza meg, hogy mennyit kell a szülőknek fizetniök. E szerint mintegy $\frac{1}{5}$ -de a gyermekeknek 1—3 pence-t fizet hetenként, s csak az utolsó ötöd ennél többet.

Az angol népiskoláknak rendszerint 3 alkotó részük (Abtheilung) van: fiúiskola, leányiskola és kisdetek iskolája (infants-school). A kisdetek az iskolai épület földszinti részén vannak, a fiúk az I-ső emeletén, a leányok a 2-ik emeletén. A tanítás osztályok szerint történik; osztály pedig (a kisdedóvot tekintetben sem véve) mind a fiú-, mind a leány-iskolákban 6—6 van. Akármelyik osztályból a következő felsőbbbe csak a vizsgálat letétele után léphet a növendék. Angol szokás szerint nincs minden osztálynak külön terme, hanem többnyire két—három osztály tanulói is ugyanazon teremben ülnek vagy állnak tanítójuk körül. Idegekenre nézve tarka chaos ez, melyből a különböző tantárgyak szavainak zagyvaléka egészen kábitólag hat a hallgató fülébe. (Minket ez nem lephet meg, — hiszen nálunk 6 korosztály s bennök néhol 100—120 gyermek is ül egy-egy teremben. A szerk.)

A mi magát a népiskolák oktatását és tantervét illeti, ez a kisdetek iskolájában, melyet a 4—7 éves, mindkét nembeli gyermekek látogatnak, mint mindenütt csak az olvasás, írás és számítás legegyszerűbb elemeire terjed ki. (A 4—6 éves korbellekre ez is sok; sőt káros is lehet. De — istennek hála! — ránk nem is illik a német tudósító „mindenütt“-je. A szerk.) A fiú-iskolák köteles tantárgyai: az olvasás, írás, aritmetika, angol történelem, földrajz, ének, biblia-olvasás és az ebből olvasottak egyszerű magyarázata, minden vonatkozás nélkül valamely vallásfelekezeti hitelveire. Az elősoroltak mellett még más különleges tantárgyakat (specific subjects) is tanulhatnak önkéntesen a tanulók, mint rajzot, természetrajzot, vegytant. A leányok ugyanezekből a tantárgyakból nyernek oktatást; de ezen kívül női kézimunkákra (needlework) és házi gazdálkodásra (domestic economy) is taníthatnak, mely utóbbi alá a legtöbb házi munkák is tartoznak, mint a milyenek: a mosás és főzés. Az oktatás emez ágának valóban hasznossá-tétele végett, a leány-iskolák legnagyobb részében konyhákat állítottak fel, melyekben a legidősebb leányok a legegyszerűbb ételek készítésében gyakorlati oktatást nyernek. Hol konyhák még nincsenek, azokban az iskolákban, ez az oktatás természetesen többnyire csak elméleti, mindazon által a magasabb osztályok leányait évfolytán a tanítónék néhányszor elszokták vinni a szomszéd jól felszerelt iskolákba, hogy gyakorlatilag is megmutathassanak nekik egyet-mást s a konyha-szerelvényeit megismertethessék.

A skot népiskolák még arra is törekednek, hogy tanítványaik magasabb rendű tantárgyakhoz is jussanak hozzá, és közülök azok, a kiknek kedvök és kellő előismeretök van, az ó- és új nyelvekből, a matematikából és természettanból is nyerhetnek oktatást. —

Ily módon a skot népiskolák legtöbbje a népiskolai oktatás szokott körét jóval túllépte, és jelenleg Skociának 3000 népiskolája közül csak 888 van olyan, a melyek nem élnek azzal a szabadsággal, hogy minden lehető tantárgyat tanítsanak. Ezért Skociában, a nép nagy szorgalma és kítartó tevékenysége mellett, nem nagy ritkaság, hogy a népiskolák tanítványai valamely egyetemen felvételi vizsgálat letehetéseért folyamodnak és azt le is teszik. — Angliában ez nem fordul elő.

A torna-tanítás (military drill) eddigelé csak gyarlón gyakoroltatik, s még csak 1178 iskolában van felvéve. De e tekintetben is hova-tovább mind több-több haladás tapasztalható, s már csak a múlt évben is 122 új iskola vette fel és gyakorolta a tornászatot.

Egy különös intézményt kell még a népiskolákkal kapcsolatban felemlítenem: az állami engedményt, vagyis inkább adományt (Government Grants) a vizsgázott tanítókra nézve. — Ez abban áll, hogy minden iskola évenként minden gyermekért, a ki az olvasásból, írásból és a számtanból az osztály-vizsgálatot letette, 4 schillinget, és minden oly gyermekért, a ki az iskolalátogatásra a törvényben megszabott napokon pontosan feljárt, még 6 schillinget kap. — Ezen 10 schilling, mely minden oly tanuló után megkapható, a ki kötelességének mindenekben megfelel, csak a vizsgázott tanítókat illeti; még pedig úgy, hogy az iskola igazgatója (head master) felét kapja az egész összegnek, míg a másik fele az iskola többi tanítói közt osztatik fel. Ha meggondoljuk, hogy a legtöbb iskolában 4–600 gyermek van, már csak ezen számból is következtethetjük, hogy mily jelentékeny gyarapodást nyer ez által a tanítók jövedelme, különösen az igazgatóké, még abban az esetben is, ha a növendéknek csak a fele felel is meg a hozzájuk kötött igényeknek. A kormány ezen jutalmakat vagy pénzengedményeket természetesen azért adta, hogy általok a tanítókat munkájukban serkentse, mivel ez a munka eleinte, midőn az iskola törvény létrejött, éppen nem mutatkozott könnyűnek.

Ha végre egybefoglaljuk az angol iskola-eredményét, valóban el lehet mondani, hogy jó úton van, s azoknak az igényeknek, melyeknek a kielégítését a nép érdekében követeli a kor szelleme, nemsokára egészen megfelel; és a hiányok, melyek még most mutatkoznak, rövid idő múlva el fognak enyészni. — Mindazonáltal ez idő szerint még csak ez a mottó illik reá: „In bonis et voluisse sat est; a mit kissé szabadon ugyan, hanem azért tárgyunkra mégis elég találoán így fordíthatnánk magyarra: jó dolgok előbbrevitelében az akarat sem — fakova!

Sz. B.

KÖNYVISMERTETÉS.

Nótan, vagy az asszonyi hivatás tudománya.

Intézetek, képezdek, felsőnép- és polgári iskolák magánhasználat számára.

Írta: **de Gerádo Antonina.** Kis 8-rétű 102 lap. Megjelent Kolozsvárt, Stein Jánosnál, 1880-ban. Ára 30 kr.

(Folytatás.)

Az ötödik fejezet nagy és szép tárgya: „A nő boldogsága“. Itt a bevezetés ebből indul ki: minden élő lény saját boldogságát keresi. Így az ember is, s ez jogában is áll. De mivel törvényét (minek a törvényét?) félreismeri, megszegi, tökéletes boldogságra nem számíthat. Ezután arra tér a szerző, hogy összes szenvedéseink e 3 kútforrásból erednek: 1. saját hibáinkból, 2. embertársainktól (mihez hozzátoldja e Rousseau-féle általános elítélést is: „az egész társadalom rosz szervezésétől“) és 3. a körülményektől, a sors csapásaitól.

„Az első okból származó fájdalmakat — a szerző szerint — teljesen hatalmunkban áll kevesbiteni.“ — Ez igaz lehet egy ideig, de a teljes megromlottság idején már alig. Éppen ezért oly fontos a jó nevelés, sőt még a helyes szoktatás is. — Hibáink elhagyására s megkevesbítésére kötelességeink felismerését s teljesítését ajálja. Ide pedig felvilágosodás szükséges, mert „a lelkiismeret megvan ugyan csirájában mindenki szívében, de az értelem által kell megvilágítva lennie, — különben vak ösztön, mely nyugtalanít s nem vezérel“. — Mindez csak általánosságban s csak úgy van elmondva, mint a hogy bármely tisztességes kátóban v. erkölcs-tanban is megtalálhatjuk, — kivéve a szerzőnő néhány nagy mondását. Ezek röpké odavetése helyett sokkal érdekesebb s tanulságosabb lett volna azonban azt mutaini ki, mik azok a hibái a nőknek, a melyek nekik s környezőiknek legtöbb szenvedést okoznak.

Általában csodálkozom azon, hogy a hibáinkból való megszabadulás legbiztosabb s legsikeresebb eszköze: az önbírálat s tetteink és következményeik fokozatos összefüggésének kutatása, felismerése alig van még csak érintve is e fejezetben. Jól tette azonban a t. szerző, hogy mint boldogságra vezérlőt nem feledé ajállani, hogy igyekezzenek a nők belétalálni magokat helyzetökbe, iparkodjanak megszeretni kötelességeiket, mert „minden érdekes lehet a világon, a mit az ember teljes szívvél, lélekkel teszen.“

Meglepőnek találtam azt is, hogy szerzőnk a szenvedések javító, nemesítő hatásának oly csekély értéket tulajdonít. Legalább erre mutat ez odavetett állítása: „nem a fájdalom, nem a szenvedés az ember valódi mestere, a felvilágosodott értelem az.“ — Ugy látszik feledi, vagy nincs is arról semmi határozott tudata, hogy az értelem valódi felvilágosítására is — népeknél úgy mint egyeseknél — éppen a megpróbáltatások és szenvedések folynak be leginkább.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

A kolozsmegyei tanító-testület központi köre
II. gyűléséről.

Egyesületünk központi köre ez évi II. gyűlését is Kolozsvárt tartotta meg, f. hó 8-án. Nyilvános tanítást tartott ez alkalommal Salamon Klára k. a., a főtéri r. kath. leányiskola I. osztályában. Tanításában a beszéd- és értelem gyakorlatok köréből az „emberi test részei“-t ismerteté. E tanítás a bíráló bizottság jelentésére sikerültnek sikerültnek nyilvánítottatott.

Tulajdonképpen értekezletünk a városi polgári iskola egyik tantermében d. e. 10 órakor vette kezdetét, a mikor is Benedek József köri elnök — a tőle megszokott komoly meggyőződés és igaz buzgóság kenetteljes hangján — ez általános éljenzéssel fogadott megnyitóval üdvözölte a szép számmal megjelent tagokat, s a még nagyobb számú érdeklődő közönséget:

„Uraim és tisztelt pályatársaim!

Mint felekezeti ember és néptanító azon kezdem, a mit még a kátéból tanultam volt régen.: „Az ember két főbb részből áll, u. m. testből és lélekből“. E két főbb rész közül mindeniknek van élete, vannak vágyai és szükségai, és ezen vágyak és szükségek kielégítése képezi az emberi nem rendeltetését.

Ma nem is férhet semmi kétség az emberi nem földi hivatásához. Kettős a cél, melyre törekednünk kell; de az út, mely az emberiséget e kettős céljához közelebb vezeti, csak egy, s ez: a helyes és észszerű népoktatás.

Korunkban valóban gőzerővel haladnak az emberek a tökéletesedés felé; nem ismer szünetet a népek közti küzdelem, a testi és lelki, vagyis az anyagi és szellemi vágyak és szükségek kielégítésében.

De hát a néptanító munkásságának, a helyes és észszerű népoktatásnak, melyik legyen fősúlya, lényege? Melyik az az alap, melyre biztos az építés? Melyik legyen a kettő közül az első? — mert hisz első csak egy lehet.

Tagadhatatlan, hogy a szegénység sok bűnnek és erkölcsatlanságnak szülő anyja, és hogy az anyagilag szegény nép, nagyon bajosan vagy tán éppen nem is fog szellemileg gazdag lenni soha. Már természeti ösztönünk is arra buzdít, hogy minél több s értékesebb anyagi javakat szerezzünk magunknak. De mindezek mellett is, az anyagi javak megszerzésére képesítés magában véve nem lehet első és főcélja a nevelés-oktatásnak, mert ezek csak eszközök, melyeket nemesebb rendeltetésünk betöltésére sikeresen használhatunk fel, s kell is felhasználnunk.

A földmivesnek ma már nem elég földjét jól meg művelnie: tudnia kell azt is, hogy terményeit mikor és mi módon értékesítheti legjobban. Az iparosnak sem elég, hogy célszerűen készítse el cikkeit a vevők számára, hanem ismernie s fel is kell használnia a legkedvezőbb alkalmat, azok minél jobb értékesítésére. Mindkettőre nézve pedig igen fontos, hogy aránylag kevés költséggel sok és jó cikket állítsanak elő. De kellő szakértelem nélkül ezt megtenni lehetetlen.

Fejtegetését vagy is inkább elmefuttatását folytatva jelzi, „hogy azon szenvedéseket, melyeket embertársaink, vagy a társadalom okoznak nekünk, bajosabb elhárítani, de — hozzá teszi bátorításul — még sem lehetetlen.“ — Bátorításnak nem rossz, de érdekes és tanulságos lett volna, kissé részletesebben mutatni fel az eszközeit. Különösen megvárhattuk volna, hogy annak, a ki társadalmunk szervezetét elítéli, legyen bátorsága és béketűrése arra, hogy bár nagyjában kutatása és mutassa fel e szervezet hiányait, hibáit, sőt az elenyésztetésökre vezető utakat, módokat és eszközöket is. De előbbiekről a bíráló szerző majd semmit, s utóbbiakról is édes keveset mond a várva várt reformer. E helyett újabban is panaszkodik, „hogy a nőket sokáig el akarták zárni a világozságtól... nem nevelték, csupán egy kis mázzal vonták be“ stb. — Erre csak annyit, hogy ugyanazt egy kis könyvecskében is gyakran ismételni — teljességgel nem válhatik előnyére a műnek s dicséretére a szerzőnek.

Hogy unalmassá ne váljak, a következőkben már összebb vonom ismertetésemet s apasztom megjegyzéseimet.

A hatodik fejezet alá ez van címül írva: „A család iránti kötelességek. — A leány az atyai házban.“ — Ebben szeretetre, tiszteletre s hálaára int a szerző a szülők, oktatók, gondviselők s mindazok irányában, kik többet éltek, szenvedtek és tapasztaltak. Ajálja az ifjú leányoknak, hogy segítsenek szülőknek; mindenki irányában legyenek módosak, nyájasak; ne legyenek szeszélyesek, rossz kedvet ne mutassanak soha (!): „ez nem illik hozzá- (jok)“! Legyenek mindig természetesek; kerüljék az affectált modort, mely „csak neveletlenséget árul el.“ Sokkal többet ér ennél a valódi szivesség, a jó indulat, a magáról való tökéletes megfelejtkezés (!) — Testvéreiket szeressék önzetlenül; érettök fáradjanak, miattok áldozzák fel magukat (!) — Úgyanitt szól a barátságáról s a barátnék (vagy a mint a szerző, kinek pedig a stílján az idegenszerűség több helyt nagyon is megérzik, e fogalom nevét egészen jó magyarsággal használja: barátok) megválasztásáról, — óva intve azoktól, „kik az együttléteket üres fecsegésre, vagy éppen nemtelen beszédre, pletykákra használják fel.“ Mindezek ellen — pár felöltő következetlenség s könnyen félremagyarázható nagy mondás kivételével — semmi szavam; a fejezet emelkedett végsorait pedig — az érdekeltek szives figyelmébe ajálva — éppen örömmel írom ide: „A jószág a léleknek átható melegsége, mely mindenkit elbűvöl, (mely) mindenkit nemesít és boldogít, szeretetre gerjeszt. Ne mondjon le róla az ifjú leány, ez adja neki hatalmát, sokkal inkább, mint a múlandó szépség és testi báj!“

(Befejezése a jövő számban.)

Dr. Bartók István.

Az anyagi jólétet tehát az értelmiség emelheti általánosan, és a népek csak abban a mértékben lesznek erősek, szabadok és boldogok, a mely mértékben a valódi, alapos fölvilágosodás a legszegényebb kunyhókba is eljut.

Ebből kifolyólag, véleményem szerint, csak akkor helyes és észszerű a népoktatás, ha annak első és főcélját az értelem fejlesztése és a lelki szükségletek kielégítése képezi. S állítom ezt nemcsak azért, mert ez a mi megadja az állatok fölötti felsőbbiséget; hanem azért is, mert míg az emberiségnek értelme észszerűen nem fejlesztetik, míg meg nem tanul az ember észszerűen gondolkodni, míg az őt érdeklő külső dolgok felől helyesen itélni nem tud, míg a társadalmi mozgalmak és a gyakorlati élet vívmányai iránt valóban nem érdeklődik, míg erkölce öntudatosan nem nemesedik: addig őt jó munkára, lankadást nem ismerő szorgalomra, a mi egyik legbiztosabb alapját képezi az anyagi javak szerzésének — tanítani és szoktatni lehetetlen.

Nem óhajtom azonban, hogy a népiskolában a szellemnek kiképzése túlságba vitessék, a test fejlesztésének rovására; nem követelem a nevelés-oktatástól, hogy a testi erők és anyagiak mellőzésével, csak az értelmi és szellemi tehetségek fejlesztése-s képzésével foglalkozzék; mert hisz a test és lélek együtt teszik s alkotják az embert, és e két főbb rész már alkotásánál fogva oly természetű, hogy az egyik résznek nem ápolása vagy túlterhelése bizonyos mértékben gyengíti a másikat is, mint a hogy az egyiknek élete feltételezi a másiknak lételét. De e két főbb résznek különböző tehetségei és szükségai között az értelem áll az első helyen; mert ennek észszerű fejlesztése adja meg az embernek a kedvet, az ösztönt, az alapot és az erőt, melyeknek segítségével önmagát mindenki tovább mivelheti. Ennek észszerű fejlesztése adja meg anyagi, szellemi és erkölcsi tekintetben mindazokat az eszközöket s előnyöket, melyek képeseké tesznek célunknak megközelítésére.

Kérdés már most: hát tantestületünk, mint ilyen, első sorban mily módon törekszik az ember anyagi és szellemi szükségeinek kielégítésére? — Ha egyesületünk törekvéseit, munkásságát jól fogtam föl, azt kell következtetnem, hogy tantestületünk az összes anyagi és szellemi erők összehangzatos ápolását, fejlesztését gyakorolja ugyan, de úgy, hogy ő is az értelem észszerű fejlesztését tekinti a nevelés-oktatás alapjának, ezt tartja elsőnek.

Ezt bizonyítja tantestületünknek egymással összefüggésben álló, sok omlalú munkássága. Ezt bizonyítja a „Család és Iskola“ című szakközlönyünkben felállított és kimondott azaz elv, mely szerint a nevelve-oktatás nemcsak az iskolai képzést jelenti, hanem magában foglalja, a család és társadalom célra vezető együtt-és közremunkálását — nemcsak a gyermekeink, hanem a magunk nevelésének, megjobbításának összes érdekeit is.

Ezen megdönthetetlen igazságok hirdetése által, törekszik megismertetni egyesületünk s szeretett lapunk a közönséggel nevelés-oktatás ügyünk termőképességét, s igyekszik felkelteni az emberekben az iránta való bizalmat és rokonszenvet. Törekedik a tanítói-kar értelmiségének eme-

lésére; buzdítja őket összehangzó munkálkodásra. Szóval: a rendelkezésére álló összes eszközökkel arra működik, azon fáradozik, hogy a nevelés-oktatásügy szükségérzete a nemzet valamennyi rétegében költessék fel; arra igyekszik hatni s arra buzdit, hogy elméletileg és gyakorlatilag képzett tanítók állítassanak be az iskolákba, kiknek önzetlen munkássága által s józan értelmiségök és tiszta jellemök jótékony hatására, az anyagi és szellemi élet vágyainak és szükségjeinek kielégítése — a nép legegyszerűbb gyermekei körében is — minél telyesebb mértékben eszközöltessék.

A mondottak után üdvözlöm önöket uraim és hölgyeim, gyűlésünkön. Különösen üdvözlöm azokat a t. tagtársainkat és előre is köszönetet mondok mind azoknak, kik a tanügy iránti érdeklődésből körü gyűlésünkön ez alkalommal is, becses munkásságuk és szíves közreműködésük által, ügyünket, mely mindnyájunknak ügye, előmozdítani szíveskednek. E szívből fakadt üdvözlőm kifejezése után, imént jelzett, örvendetes meggyőződéseim kedves érzetével és azzal a reménnyel, hogy körü gyűlésünk munkássága által állításaimat e jelen ülésében is igazolni fogja — a központi körülését ezennel megnyitottam nyilvánítom.

E tetszéssel fogadott megnyitó beszéd után a múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítéséről s néhány keblü ügy elintézéséről tétetett jelentés, mely tudásül vétegett. Hanem az érdekesebb s értékesebb tudnivalók csak ezután következtek. — Ezek sorát egyesületünk új nemzedéke egyik kiváló készütségü s leghálásabb buzgalmu tagjának, Rieger Imrének, történelmi bevezetéssel s népismei példákkal is illusztrált, érdekes és tanulságos felolvasása nyitotta meg, ki szabatonosan előadott felolvasásában a gyermekek játékaik s játékszerű foglalkozásai fejlesztő s nevelő hatását ismerteté s fejtegetté; és pedig oly vonzóan s értelmesen, hogy méltán kapott érte nemcsak éljeneket, hanem jegyzőkönyvi elismerést is.^{*)} Utánna Benedek Samu, az állami tanítóképző gyakorló tanára tartott — jó részben szabad szóval — szakszerű előadást arról, hogy minő előkészületek után és hogyan kell a népiskolai rajzitanítást, a beszéd- és értelemgyakorlatokkal kapcsolatban, megkezdeni és folyamatba indítani. Előadásának bevezetése a felvett tárgytól talán igen is távolállókól indult ki, s ezért kissé hosszacska volt; de a gyakorlati része tartalmassága mellett is oly rövid, hogy a folytatását is örömmel hallgattuk volna. S remélljük, hallani is fogjuk, mert a kör — a bemutatottért is elismerését nyilvánítva — felkérte az előadót, hogy a nevelési bizottság egyik ülésén tüzetesebben is mutassa be e tárgy tanításában követett módszerét, mit ő készséggel meg is ígért.

Az eddig elősoroltak a délelőtti időt egészen igénybevevén, tárgysorozatunknak rendesen legtöbb érdekeltséget keltő része: a vitatétel előterjesztése s megvitatása a délutáni ülésre halasztatott. Ekkor Paal Ferencz, a helybeli, állami tanítóképző igazgató tanára, terjeszté elé „a számban tanítása az elemi népiskola I. korosztályában“ c. mód-

*) E felolvasást közölni fogjuk.

szertani vitátélt, azzal az alapossággal és biztos felvilágosítást nyújtó tájékozottsággal, melyet tőle már annyira megszoktunk. — Mivel e példányszerű és tanulságos előterjesztést — az utána megindult élénk és érdekes vita rövid kivonatával s a felállított tételekre vonatkozó határozatokkal együtt — lapunk egész terjedelmében fogja közölni: ez úttal mellőzünk minden részletezést; de nem mellőzhetjük azt, hogy előre is fel ne hívjuk rá érdekelt pályatársaink figyelmét. Olvasása és megismerése után bizonynyal átlátják t. olvasóink is, hogy körünk nem megszokott formásának, hanem igaz érdemnek hódolt akkor, a mikor ez alapos

munkálat érdemes írójának s előterjesztőjének jegyzőkönyvi elismerést s köszönetet szavazott.

E vitatétel letárgyalása után néhány kisebb, folyó ügy intéztetett el, mire a reggeli 9 órakor kezdett ülés estéli 7 órakor fejeztetett be. — S ezzel mi is befejezzük tudósításunkat, örömmel jegyezve ide még azt, hogy jólsikerült értekezletünkön, mint figyelmes és — hisszük — örvendő okuló hallgatók, a helybeli állami tanító- és tanítónőképzők III. osztályának növendékei is, csaknem kivétel nélkül, jelen voltak.

(i—y.)

T Á R C S A

A természet és az anya.

(Folytatás.)

Akkor szakítám meg a Naplóból való idézést, mikor Aranyka a kis kitömött pírókkal vigan szökellve érkezett vissza anyjához. Most tovább folytatva félbeszakított idézést, a beszélő és oktató anyának adom át a szót.

— Emlékezel-e még, hogy a kis mókus testén hány főrészt különböztettünk meg?

— Hogyne! Hármat: a fejet, a törzset meg a végtagokat v. lábakat.

— Vajon fölaltaláthatók-e e részek a pírókon is?

— Igen bizony, anyácskám! Azonban e pírókon nem négy lábat, hanem csak kettőt látok!

— Igen, mert a mellső lábai átalakultak, szárnyakká lettek; mivel ő s a legtöbb madár nincs a földhöz kötve, mint a 4 lábú állatok, hanem fölemelkedhetik a levegőbe. Ott él még csak igazán, ott mozog egészen kedvére; de ezt csak szárnyai segítségével teheti. Hanem, mondd csak: mi földi a kis mókusnak a testét?

— Szőr.

— És nevezd meg a madár ruházatát!

— Ez toll, anyácskám!

— Nézd meg jól a tollakat is: vajon mind egyformák-e nagyságra, alakra nézve? . .

— Nem; amint látom, a felsőbbek nagyobbak az alsóbbaknál.

— Igaz, s ama felsőket nevezzük mi valódi tollaknak. Az alsókat pedig, melyek a madárnak csak meleget tartanak, pihéknak. E szerint a tollak: vagy valódi tollak, melyek egyszersmind a színét is meghatározzák a madárnak, vagy pelyhek. — Nézd: ott a szárnyakban vannak azok a hosszú tollak, melyekkel a madár fent lebeg a légben, melyek a légben való úszásnál v. repülésnél evezőül szolgálnak s azért evező tollaknak neveztetnek. A farkban szintén oly hosszú tollakat látunk; ezek kormányozzák a madár röptét, azért kormánytollaknak hívjuk. — Nézd — s most eléműtattam egy pár lúdtollat — e tollakat te jól ismered, mondd tehát: hány főrészt látsz rajtuk?

— Kettőt, anyácskám!

— Jól van! — E két középső rész a toll tengelye, mely feljül tömör, taplónemű anyaggal van kitöltve, alól pedig üres, s míg a toll fiatal, azt az anyagot foglalja magában, mely őt táplálja, fejleszti. Később ezen anyag kiszárad; ime: itt láthatod. — A tengely tömör részén van az u. n. vitorla, mely egymással szemben álló tollsugarakból áll. — Nézd meg jól e sugarakat: mit látsz minden nagyobb sugaron?

— Kisebbsugarakat.

— És nem tűnt fel neked még, hogy e sugárcák mennyire hozzátapadnak egymáshoz, jobban mondva: mennyire egymásba kapaszkodnak.

— Igen bizony; ni-ni alig tudom őket elválasztani egymástól! Mi okozza ezt, anyácskám?

— Nézd csak e nagyító üvegen keresztül azokat az apró sugarakat, s mondd: mit látsz azoknak a végén? "

— Ni-ni minő horgocskákat látok, melyek mind egymásba vannak kapaszkodva!

— Jól mondd! Még csak azt jegyezd meg, hogy a tollak azért vannak így szerkesztve, hogy egy összefüggő egészet vagy lobogót képezzenek, s ennél fogva oly erősek legyenek, hogy a légsapásoknak keményen ellentálljanak s a madarak repülése közben annál biztosabban legyőzhessék a levegő nyomását.

De ne mulassunk tovább a tollaknál; tekintsük meg most a madárka fekete kalpagos fejét!

A mokus fején s a tieden is, kedves kis mokusom — két állkapcsot látunk, melyek ugyancsak ki vannak rakva jó erős fogakkal. — De nézd a píróknak aránylag nagyocská fejét: hová lettek innen az állkapcsok?

— Hire, helye sincs itt az állkapocsnak, anyácskám, csakugyan nincs. En — legalább — a szemem s a csőrén kívül egyebet nem látok e madárnak a fején.

— Nem bizony, te kis bohó, mert az állkapcsok csőrre alakultak s ezzel a szarunemű anyaggal vannak bevonva. — Ird le nekem egy pár szóval e csőrnek az alakját.

— Úgy látom, hogy a pírók csőre rövid, vastag, s a tövénél kupos.

— Hány részből áll?

— Kettőből: egy alsó és egy felső részből.

— Vagy más szóval: a felső és alsó kávából. Szerencsénkre, e kis madár most éppen nyitva tartja a csőrét, s így megnézhetjük, hogy van-e foga, mint az én Aranykámnak?

— Nincs itt, anyácskám, egy fog se! Hát mivel eszik ez a madár?

— Nincs, kedvesem, mert a madaraknak egyáltalán nincs is foguk. Hanem a helyett a gyomruk, s különösen az ily magevő madaraké — kemény, erős szerkezetű, és belül érdes szaruhártyával van kibélelve. Ez teszi meg nekik azt a szolgálatot, melyet más állatoknak a fogak. Ezzel zuzák szét táplálékukat, azért ezt zuzának is nevezik. És mivel te, kedves kis Aranykám, nemcsak sokszor láttál, hanem elégszer ettél is már zuzát, azért hiszem, hogy ismered.

— Hogyne ismerném, anyácskám, — hiszen a mikor közelebről boncoltad a csirkét, akkor is mutattad!

— De a madár belsejéről, majd egy másik madárnál, tán éppen a csirkénél még többet beszélünk. Majd akkor ismét elhívlak a boncoláshoz. — Most haladjunk tovább! (Folytatjuk.)

Binder Laura.

VEGYESEK.

Ma veszik t. olvasóink közlönyünk f. évi folyama I. feléből az utolsó számot. Erre figyelmeztetve, tisztelettel kérjük mindazokat, a kik csak az I. félévre rendelték meg lapunkat, sziveskedjenek megrendelésüket idején újítani meg, mert a júniusban kiadandó 12-ik számot — előrefizetés vagy határozott megrendelés nélkül — senkinek sem küldhetjük meg. Egyúttal — tartozásaink törlesztése végett — ismételten kérjük a hátrálékok haladéktalan beküldését is.

— A hazai tanító-egyesületek országos szövetsége ügyében már is megnyugtató, sőt — a kishitűek kétes reményeivel s lecsüggesztő jóslataival szemben — határozottan örvendetes hirt közölhetünk. Tiszteletteljes elismerés és hála köszönet érte a vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur ő nagyméltóságának, a ki f. évi ápril 21-ről 5321 szám alatt, a budapesti tanfelügyelőség útján, a következő leiratot intézte a III. egyet. tanítógyűlés végrehajtó bizottságához. „Nagyságos Békey Imre, c. miniszteri osztálytanácsos urnak, Budapest sz. kir. főváros tanfelügyelőjének. — A III. egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának a tanító-egyesületek szövetsége alapszabályai tárgyában újabb hozzám beadott folyamodványát a mellékletekkel együtt (2 db.) az illetők értesítése végett Nagyságodnak azzal küldöm le, mikép azokon kívül, mik a belügyminiszter urnak múlt évi szeptember hó 2-án 38391. sz. a. e tárgyban kiadott rendeletében foglaltatnak, tekintve különösen azt, hogy a kir. kormány által jóváhagyott alapszabályokkal bíró összes magyarországi tanító-egyesületek képviselőinek három évenként orsz. tanító-gyűléssé összehívásáról megfelelő államsegély mellett magam kívánok gondoskodni: ennél fogva a tervezett szövetség létrejövetelét feleslegesnek s az ez iránti alapszabályok jóváhagyását szükségtelennek tartom. Budapest, 1880 ápril. hó 21-én. Trefort s. k.“ — A mily megnyugvással és örömmel olvastuk e leiratot, épp oly jó reménnyel és teljes bizodalommal nézünk a végrehajtó bizottságnak e tárgyban hozandó határozata elé; s tehetjük ezt annyival is inkább, mert — a mint a Népművelők Lapjából olvastuk — a központ e leirat vételére azonnal elhatározta, hogy a következő híggadt és tapintatos határozati javaslattal lép ez ügyben a végrehajtó bizottságnak holnap megnyíló nagygyűlése elejébe: „A végrehajtó-bizottság a miniszter leiratában foglalt, a tanító egyesületek országos gyűlésezésére vonatkozó ígéretét tudomásul véve, ezen gyűlések szervezetének ismerése előtt aziránt, vajon a tanító-egyesületek szövetsége által kitűzött cél azon országos tanítói gyűlésnek is célját fogja-e ké-

pezni, véleményt még nem nyilváníthat; de azon reményben, hogy a miniszter által tervezett országos tanítói gyűlés útján, a szövetség célja elérhető lesz: felkéri a m. kormányt, miszerint az országos tanító-testület szervezetének készítésénél a tanítói szövetség alapszabályainak lényeges pontjait figyelembe venni és az országos tanító-testületet oly módon szervezni kegyeskedjék, hogy az minden más országos tanító-testület alakítását fölsőlegessé tegye. Felkéri továbbá a m. kormányt, hogy a kérdéses tervezetet a bizottsággal még a f. évben közölje s intézkedjék, hogy az országos tanító-gyűlés még a jelen év folyamában egybehívassék. A szövetség ügyének végleges elintézése egy új egyetemes tanító-gyűlés tartásáig, mikor is a hazai tanítószágnak alkalma lesz az iránt nyilatkozni, függőben tartatik és a végrehajtó bizottság azon óhajlásának ad ez alkalommal is kifejezést, vajha Magyarország tanítószágnak orsz. egyleti működése kellő vezetés mellett minél előbb válnék népművelés-ügyünkre áldást hozó tényezővé. Egyúttal felhivatnak a hazai tanító-egyletek és tantestületek, hogy hasonló kérelemmel járuljanak a kormányhoz.“ — Imé: nem hiában mondtuk tehát a végrehajtó bizottságnak: „zörgesetek és — megadatik.“ Most pedig halljuk és értsük meg mindnyájan egy értelemmel Madáchunk „Ember Tragédiájá“-ból az Úr szavát: „Mondottam, ember, küzdj és bizva bizzáll!“

— **Lapunk szerkesztője** a tegnapi vonattal Budapestre utazott a végrehajtó-bizottság gyűlésére, mint tantestületünk küldötte. Legjobb sikert kívánunk működésének. Szeretjük hinni, hogy kivált az iskolai takarékpénztár kérdésében az általa képviselt nézetek kellő figyelembe fognak részesülni. Mint utólag örömmel értesülénk, a torda-aranyos megyei tanító-testület is lapunk szerkesztőjének adott elismeréssel teljes, szép megbízó levelében felhatalmazást arra, hogy e nem rég keletkezett, de már is élénk és üdvös hatású tevékenységet kifejtett testvéri-egyesületnek is ő lehessen a képviselője a nagygyűlésen. —

* * *

— **Nyilvános nyugtatóványok.** (Folytatás) A „Család és Iskola“ árában fizettek:

b) Az 1880-ik évfolyam I. felére 1 frt 50 krt.

92. Geréb Márton ev. ref. főisk. tanár Kolozsvárt. 93. Községi iskola Uj-Pesten. 94. Keresztesi Lajos tanár Kolozsvárt. 95. Laubhaimer Róbert tanfelügyelői tollnok Sopronyban. 96. Unitárius theolog. olvasókör Kolozsvárt. 97. Páll Sándor erd. tankerületi kir. főigazgató Kolozsvárt. 98. Szentgyörgyi Lajos tan. Kolozsvárt. 99. Székely Miklós gyógyszerész Kolozsvárt. 100. Simon Elek kir. tanácsos és polgármester Kolozsvárt. 101. Szigethi Katalin kisassz. tan. Kolozsvárt. 102. Sárdi István képző int. tanár Kolozsvárt. 103. Stóger Béla képzőint. tanár Kolozsvárt. 104. Turcsányi Gyula ev. luth. lelkes Kolozsvárt. 105. Községi iskola K.-Vásárhelyt. 106. Tarcsafalvi Albert tan. Vargason. 107. Vadas Zsuzsánna kisassz. tanítónő Kolozsvárt. 108. Vajna Sándor kir. tanfelügyelő S.-Szt.-Györgyön. 109. Községi iskola Nagy-Bacsonban. 110. Községi iskola Mérésben. 111. Benedek Áron képzőint. tanár Kolozsvárt.

Kolozsvárt, 1880. április 26-án.

Propper Ferencz,
tan.-testületi pénztárnok.